

GENTSE PROFESSOREN IN DE RECHTEN EN DE LETTEREN

R.C. Van Caenegem

Deel 5. In de Letterenfaculteit 1960 – 1992

In dit laatste deeltje verlaten we de Rechtsfaculteit en betreden het zeer verschillende terrein van de Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte, die een hoger aantal hoogleraren telde. In het *Liber Memorialis* beslaat de eerstgenoemde 326 en de laatstgenoemde 556 pagina's.

De Faculteitskamer van de Rechten was eerder intiem en we konden er gezellig aan kleine tafeltjes over en weer praten. De vergaderingen geleken op een gezapig onderonsje in een behaaglijke club. In de zeer grote zaal van de Letteren zaten we allemaal aan één ellenlange tafel, zodat wat aan het ene einde werd gezegd, nauwelijks verstaanbaar was aan het andere. Koddige incidenten waren soms het resultaat, zoals wanneer Professor René Derolez kritiek had op 'de apostels van de contestatie' en Professor Leo Apostel aan het andere einde van de tafel boos het woord vroeg 'voor een persoonlijk feit' omdat zijn naam was vernoemd. Men legde hem uit dat dit niet het geval was: Derolez had het alleen over sympathisanten van de studentencontestatie in algemene termen. Toch was de dubbele bodem van zijn kritiek aan niemand ontgaan, want Professor Apostel was wel degelijk een apostel van de contestatie.

De Rechtenfaculteit stond meer in verbinding met het reilen en zeilen in de buitenwereld, want haar hoogleraren waren ook rechters, advocaten, gerechts-experts, burgemeesters, parlementsleden en Ministers. De Letteren was meer introvert, bemand door kamergeleerden en produceerde meer zuiver wetenschappelijk werk. De Rechtsfaculteit was homogeen, want samengesteld uit juristen. Dit was vooral zo nadat de separatisten van Pol en Soc zich van het oude moederhuis hadden afgescheiden om een nieuwe, onafhankelijke Faculteit van Politieke en Sociale Wetenschappen op te richten.

De Letterenfaculteit daarentegen was zeer heterogeen. Er waren filosofen, historici, archeologen, germanisten, romanisten, classici, arabisten, slavisten, pe-

dagogen en musicologen. Er waren ook ideologische extremen: Professor Aloïs Gerlo's vroegere communistische sympathieën waren wel bekend en hij was de eerste rector van de Vrije Universiteit Brussel, maar Professor Edmond Voordeckers doceerde ook aan de Katholieke Universiteit Leuven. Hoewel ik met Antonin Van Elslander de liefde voor de klassieke muziek deelde en met René Derolez de anglofilie, heb ik te weinig echt contact gehad met de Letteren-collega's om hun persoonlijke karakters te schetsen. Ik zal me dan ook beperken tot een evocatie van de atmosfeer en de tonaliteit in de Faculteit als entiteit: een groepsfoto of een *Gesamtbild*.

Zonder van een slangenkuil te spreken, herinner ik me toch extreme uitingen van animositeit en achterdocht. Er waren soms onverklaarbare discrepanties in de schoot van examencommissies. Zo heb ik als decaan een deliberatie voorgezeten over een doctorale dissertatie in de romaanse filologie, waaraan de promotor 18 op 20 toekende en de extra muros examinerator uit Nancy zelfs 19 op 20, maar de derde commissaris, een Gentse romanist, een 8 op 20. Hoe kon eenzelfde verhandeling de grootste onderscheiding krijgen van twee geleerde romanisten, maar een 'onvoldoende' van een andere, die even geleerd was in dezelfde discipline? Was hier persoonlijke na-ijver in het spel? Iets analoogs heb ik meegemaakt in de vakgroep Geschiedenis. Een licentie-thesis over het beeld van de middeleeuwse Inquisitie in de 19de-eeuwse geschiedschrijving kreeg van de promotor, een mediëvist, 18 op 20 en van de tweede commissaris, eveneens een mediëvist, een 15+ op 20. De derde commissaris, een contemporaneïst, gaf het werk de verbazende quotering 2 op 20. Hij was misnoegd omdat men de negentiende eeuw had betreden, zijn hoogsteigen *chasse gardée*, waar hij geen wildstropers duldde. Decaan Bolckmans, voorzitter van de jury, zat verveeld met die anomalie en legde de zaak ter stemming. Een meerderheid van de examencommissie veegde de buitenissige lage quotering van de tafel, want duidelijk geïnspireerd door animositeit, eerder dan objectieve en rationele argumenten.

Er was ook nogal wat achterdocht op de Blandijnberg. Dat de professor van Engelse taalkunde en de Professor van Engelse letterkunde wel collega's maar geen vrienden waren was geen opzienbarend nieuws – iedereen kende het *bon mot* 'Je vous présente mon collègue et néanmoins mon ami' – maar toen één van die heren er in een brief, voorgelezen in de Faculteitsraad, zijn collega er van verdacht (zij het in cryptische bewoordingen) 's nachts in zijn bureau te zijn ingebroken om te knoeien met zijn examenpunten was dat wel opzienbarend. Er ontstond zelfs enige hilariteit: een komische noot tijdens een anderszins vervelende zitting.

De eminente Kafka-kenner Professor Herman Uyttersprot leed aan acute paranoia. Tijdens faculteitsvergaderingen beeldde hij zich in dat iemand zich laatdunkend uitliet over zijn persoon – wat helemaal niet het geval was – sprong recht, protesteerde heftig en verliet, boze woorden mompelend, de zaal, *en claquant la porte*. Iedereen was met verstomming geslagen en vroeg zich af *what it was all about*. Het was bijzonder pijnlijk aangezien de veel te jong overleden Uyttersprot naar mijn gevoel het predicaat ‘geniaal’ verdiende. Sommige hoogleraren konden zich erg opwinden. Toen Professor Siegfried Jan De Laet commissaris was van de Faculteit en de kredieten moest verdelven, werd hij in een raadszitting door de romanist Professor Louis Mourin er van beschuldigd zijn vriendjes te hebben bevoordeligd zodat er voor de Romaanse taalkunde geen geld meer beschikbaar was. De Laet, die koffie aan het drinken was, reageerde zo heftig dat zijn drankje naar alle kanten overspilde. Hij protesteerde dat ‘Mourin maar tijdig zijn aanvraag had moeten doen zonder te wachten tot het einde van het jaar, wanneer het budget was opgebruikt’. Op een congres was De Laet alweer ontstemd toen hij werd opgeroepen met de woorden: ‘On demande le Père De Laet’: de voorzitter had de S.J. na De Laet’s naam begrepen als *Societatis Jesu* (lid van de jezuïtenorde) in plaats van Siegfried Jan.

Toen hij in de Academie voor Wetenschappen te Brussel een exemplaar aanbod van het eerste deel van de Unesco Geschiedenis der Mensheid, waarvan hij General Editor was, was hij alweer ontstemd, want nadat de hele oplage was gedrukt met de titel *Unesco History of Mankind*, stak in Amerika een feministisch protest op tegen de man in de titel: weer werden vrouwen gediscrimineerd! Hoe moest de titel dan wel luiden? *History of Man- and Woman-kind* kon niet en het werd dus *History of Humanity*. Wat al gedrukt was moest worden vervangen, een schandalige verspilling van het goede geld van de Unesco (waar De Laet in de Parijse afdeling veel had gewerkt). De meeste academici konden de verontwaardiging van hun confrater niet echt delen. Wat betekende de kost in het totaal budget van de Unesco? En was het hele voorval niet een - zeer Amerikaanse - grap, een teken des tijds, toen wij bijv. onze studentes plots niet meer als juffrouw, maar als mevrouw moesten aanspreken, omdat bij de jongens ook geen onderscheid werd gemaakt tussen getrouwd en ongetrouwd? Ik sprak rond die tijd eens op het examen een studente aan als Mevrouw Van Damme, waarop ze me corrigeerde, zij was Juffrouw Van Damme, Mevrouw Van Damme was haar moeder.

Een betwiste benoeming kon tot verbaal vuurwerk leiden. In 1960 stond de opvolging van de in 1959 tot het emeritaat toegelaten Professor Robert Fon-

cke, titularis van de leerstoel Duitse Taal en Letterkunde, op de agenda van de Faculteitsraad. Een Gentse alumnus, Dr. Gilbert De Smet (broer van de hoger vernoemde Lucien De Smet) was kandidaat en kon alle gewenste titels voorleggen, zodat de bespreking aanvankelijk van een leien dakje liep. Tot de neerlandicus, Professor Willem Pée, heftig bezwaar aantekende en De Smet onvaderlands gedrag verweet: hij had nl. tijdens de oorlog een jaar post-graduate studies gedaan aan een Duitse universiteit. Studeren in een land waarmee België in oorlog was, was onaanvaardbaar en maakte De Smet ongeschikt om in Gent te doceren. Onder de indruk van dit met passie voorgedragen argument schoof de Raad de kandidatuur van De Smet terzijde en in zijn plaats werd de Nederlander Nicolas Minis, die in 1958 docent was geworden te Marburg, benoemd. Wie dacht dat de opvolging van Foncke daarmee geregeld was kwam bedrogen uit, want na zeer korte tijd hield Minis het in Gent voor bekeken en keerde terug naar zijn eigen land. Opnieuw was De Smet kandidaat en dit keer werd hij wegens zijn bevoegdheid maar ook bij ontstentenis van een valabele tegenkandidaat benoemd. Hij heeft te Gent een vruchtbare carrière doorlopen, heeft ook in Nederland gedoceerd en is lid geworden van de Academie voor Wetenschappen te Brussel, waar ik hem heb gekend als een zeer geleerd en toegewijd confrater.

Uit de annalen van de Blandijnberg (de *Annales blandinienses*?) heb ik enkele gekke voorvallen opgediept. Een professor van Afrikaanse talen verzocht mij, als decaan van de Faculteit, tijdens de examenzittijd om bijstand. Hij voelde zich bedreigd door een examinandus die ‘in het zwart was gekleed’. Ik ben, vergezeld van de secretaris van de Faculteit, met hem meegegaan en heb geconstateerd dat de ‘in het zwart geklede’ student probleemloos een bord volschreef met zinnen in het Swahili en dus de proef goed – en vreedzaam – had doorstaan. De secretaris en ikzelf hebben ons alweer afgevraagd ‘what it was all about’.

Tijdens de woelige jaren rond 1970 kwam André Haes, de onovertroffen administratief secretaris, mij waarschuwen dat er een streeker rondliep: wat zou ik doen indien hij mij in mijn decanaal bureau met een bezoek vereerde (of zal ik zeggen verraste)? Ik heb de heer Haes gevraagd mij een warm deken te bezorgen zodat ik desgevallend de jongeman tegen verkoudheid kon beschermen. Rond diezelfde tijd kwamen contesterende studenten me vragen of ze de stencilmachine mochten gebruiken om een handleiding te vermenigvuldigen. Aanvankelijk zag ik daar geen graten in tot bleek dat het een handleiding betrof voor het vervaardigen van thuisgemaakte bommen. Uit vrees voor de Procureur des Konings hebben ze niet verder aangedrongen. Ook rond die

tijd hebben studenten met kabels de buitendeuren van het Faculteitsgebouw vergrendeld zodat het personeel in de regen het verdere verloop der gebeurtenissen stond af te wachten. Er werd gesuggereerd de politie ter hulp te roepen, maar daar had ik geen oren naar: er waren al genoeg vechtpartijen geweest tussen *town and gown*. Ik heb dan rector Vandepitte opgebeld, die steeds dadelijk persoonlijk bereikbaar was, en hij heeft twee stevige heren van de Technische Dienst gestuurd die met een stalen nijptang de kabels hebben doorgesneden zodat het personeel aan het werk kon gaan.

Epiloog

Tot zover dit getuigenis over de Gentse universiteit van een student in de Rechten en in de Geschiedenis van 1946 tot 1951 en lesgever van 1955 tot 1992. Mijn leerstoel was in de Letterenfaculteit, waar ik mediëvistiek doceerde, maar het grootste aantal studenten had ik in de Rechtsfaculteit waar ik rechtsgeschiedenis gaf. Wanneer ik terugdenk aan vijftig jaar Rechten en Letteren ziet mijn geestesoog een optocht van geleerde heren. Sommigen klein en rond, anderen groot en rijzig van gestalte. Sommigen met een aartsvaderlijke baard, anderen met een kleine modieuze snor. Sommigen keken stuurs en waren ernstig, anderen steeds minzaam. Sommigen waren gelukkig in hun lokale werkkring, anderen waren onverschrokken wereldreizigers. Sommigen waren zo zwijgzaam als Willem van Oranje, anderen een bron van een sprankelende woordenvloed.

Ik hoop dat de lezers en lezeressen, vooral wie zelf nog *ad pedes illorum magistrorum* (aan de voeten van deze meesters) heeft gezeten, aan dit stuk Gentse universiteitsgeschiedenis plezier hebben beleefd. Grotere ambities koester ik met deze portrettengalerij niet: ze is een voetnoot in het verhaal van Gents verleden.